

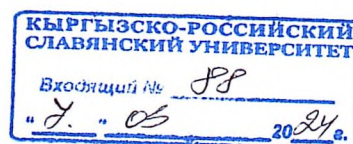
Ош мамлекеттик университети жана Б. Н. Ельцин атындагы Кыргыз-Россия Славян университетине караштуу филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын коргоо боюнча түзүлгөн К 10.22.648 диссертациялык кеңештин изденүүчү Шабданалиев Нурбек Аманбековичтин “У. Шекспирдин “Ричард III” чыгармасынын котормосуна лингвопоэтикалык анализ” деген темада 10.02.20 – салыштырма-тарыхый, типологиялык жана тектештирме тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазган диссертациялык ишине эксперттик комиссиянын мүчөсү ф.и.д., доцент А.Т. Абдраеванын

ПИКИРИ

1. Диссертациялык кеңеште корголо турган кандидаттык иштин адистикке тиешелүүлүгү. Шабданалиев Нурбек Аманбековичтин “У. Шекспирдин «Ричард III» чыгармасынын котормосуна лингвопоэтикалык анализ” деген темада кандидаттык диссертациясы диссертациялык кеңештин багытына, ал эми изилдөө ишинин мазмуну, концептуалдык негизи 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистигине туура келет.

2. Изилдөөнүн максаты – У. Шекспирдин «Ричард III» трагедиясынын кыргыз тилиндеги котормосуна лингвопоэтикалык анализ жүргүзүү аркылуу англис тилинен кыргыз тилине көркөм текстти которуудагы лексикалык, грамматикалык, стилистикалык, тексттик жана концептуалдык өзгөчөлүктөрүн аныктоо. Бул максатты ишке ашыруу үчүн төмөнкүдөй милдеттер коюлган:

- 1) «Ричард III» трагедиясын кыргыз тилине которуудагы лингвистикалык жана экстралингвистикалык релеванттуулуктун шарттуу мүнөздөрүн белгилөө;

2) Трагедиядагы реалиялардын кыргыз тилине которулуш жолдорун аныктоо;

3) Чыгармадагы семиотикалык каражаттарды которуудагы экстралингвистикалык релевантуулуктарды талдоого алуу.

3. Изилдөөнүн актуалдуулугу. Изилдөөдө У. Шекспирдин чыгармаларынын кыргыз тилинде берилиши, которуу процессиндеги лингвистикалык жана экстралингвистикалык релевантуулуктар эске алынган, англис жана кыргыз дүйнөсүнүн тилдик сүрөтүнүн чагылдырылышы, автордук идеянын сакталышы жана образдардын сыпатталышын лингвопоэтикалык анализдин чегинде аныкталган. У. Шекспирдин «Ричард III» трагедиясынын кыргыз тилиндеги котормосуна лингвопоэтикалык анализ жүргүзүү актуалдуу маселелерден болуп саналат.

4. Диссертациялык иштин илимий жыйынтыктары

4.1. Иштин диссертациялык изилдөөлөргө коюлуучу талаптарга жооп бере турган жаңылыгы. У. Шекспирдин “Ричард III” трагедиясынын кыргыз тилиндеги котормосуна лингвопоэтикалык анализ алгач ирет жүргүзүлүп жаткандыктан, иштин жаңылыгы аталган чыгармага грамматикалык, адабий жана семиотикалык анализ жасалышы болуп саналат.

4.2. Диссертацияда берилген ар бир илимий натыйжанын негизделүү жана тастыкталуу даражасы

1-жыйынтык. Иштин изилдөө багытында лингвопоэтика менен адабият таануу илиминде жалпылыктар менен катар айырмачылыктар эске алынган. Анда, адабият таануу илиминде көркөм чыгармалардын мазмунуна жана композициялык өзгөчөлүктөрүнө көңүл бурулган (3.3, 3.4).

2-жыйынтык. Диссертациялык иште коюлган максат-милдеттерге ылайык У.Шекспирдин «Ричард III» чыгармасына лингвопоэтикалык анализ бир катар методдордун жардамы менен жүргүзүлүп, У.Шекспирдин аталган чыгармасынын англис тилиндеги варианты менен кыргыз тилине которулган текстине лингвопоэтикалык анализ салыштырма, сыпаттама

ыкмалар аркылуу жүргүзүлгөн (2.1).

3-жыйынтык. Көркөм адабиятты изилдөө багыттарынын бири болгон лингвопоэтикалык изилдөөнүн багыттары: лингвистикалык иликтөөгө, стилистикалык иликтөөгө, адабий анализ жана семиотикалык анализ жасалган (3-бап).

4-жыйынтык. Шекспир колдонгон салттуу тилдик каражаттардын бири – метафора. Ал эми терең түзүлүшү караңгылыкты сиңирүүгө багытталган эпитет – Шекспир трагедиясынын тилинин ажырагыс атрибуту экендиги айтылат (3.2, 3.3.).

5-жыйынтык. Чыгарманын негизги идеяларынын бири – бийлик болгондуктан, *так* бул бийликтин белгиси катары түп нуска текстте да, котормо да көп ирет кайталанып берилген. Мунун далилин трагедиянын мазмунундагы такка тиешелүү каармандардын титулдук наамы далил боло аларын мисалдар менен көрсөткөн (3.5, 3.6.).

Ушул жыйынтыктарга карап аталган диссертациялык иште алгылыктуу илимий жаңылыктар, жаңы идеялар айтылган деп эсептөөгө болот.

4.3. Теориялык жана колдонмо багыттагы маселелерди чечүүдө изилдөөдөн алынган жыйынтыктардын наркы

1-жыйынтык. У. Шекспирдин «Ричард III» трагедиясынын кыргыз тилиндеги текстине лингвопоэтикалык талдоонун жүргүзүлүшү менен жаңы;

2-жыйынтык. Котормодогу лингвистикалык жана экстралингвистикалык анализди лингвопоэтикалык стратификациянын негизинде жүргүзүлүшү менен жаңы;

3-жыйынтык. Текстин курамындагы стилистикалык каражаттардын жалпылыктарынын жана өзгөчөлүктөрүнүн аныкталышы менен жаңы;

4-жыйынтык. Трагедиядагы концепттик чөйрөнүн, реалиялардын, символдордун көрсөтүлүшү жана сыпатталышы.

5-жыйынтык. У. Шекспирдин «Ричард III» трагедиясынын кыргыз тилиндеги котормосунун адекваттуулукка жетүү үчүн лингвистикалык жана экстралингвистикалык релеванттуулуктарынын белгилениши менен жаңы.

5. Алынган жыйынтыктардын практикалык мааниси

Илимий изилдөөнүн натыйжалары, бүтүмдөрү кыргыз жана англис тилинин грамматикасын теориялык жактан салыштырып изилдөөгө негиз болуу менен, тектеш эмес тилдердин типологиясын, салыштырма лексикологиясын, стилистикасын жана грамматикасын окутууда теориялык база болуп бере алат. Ошондой эле, изилдөөнүн натыйжаларын англис тилинин грамматикасын, стилистикасын, лексикологиясын окутууда кошумча материал катары кеңири колдонууга болот. Ушул жагдайлар изилдөөнүн практикалык маанисин айгинелейт.

7. Диссертациянын негизги жоболору, натыйжалары жана корутундуларынын жарыяланышы, тастыкталышы

Изилдөөнүн жүрүшүндө У. Шекспирдин «Ричард III» трагедиясын кыргыз тилине которуудагы өзгөчөлүктөр илимий негизде аныкталган. Диссертациялык изилдөөнүн натыйжаларын толук чагылдырган КР УАК тарабынан диссертациялардын материалдарын жарыялоо үчүн сунушталган илимий басылмаларда 12 илимий макала, анын ичинен импакт-фактору 0,1ден кем эмес журналдарда 4 илимий макала жарыяланган:

1. Шабданалиев, Н. А. Ричард III трагедиясына жана кытай жомогу Чан Э жана Хоу Иге адабий талдоо жана алардын котормосу [Текст] / Н. А. Шабданалиев, С. Ч. Мамбеталиева // «Ала-Тоо» эл аралык ун-нин бас. – 2021. – № 3. – 230-239-б. – То же: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=46655909>.

2. Шабданалиев, Н. А. Фольклор текстерин которуудагы лингвистикалык эквиваленттүүлүктүн ыкмалары [Текст] / Н. А. Шабданалиев, С. Ч. Мамбеталиева // Кырг. Эл аралык ун-нин жарчысы. – 2021. – № 3 (44). – 98-102-б. – То же: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://muk.iuk.kg/wp-content/uploads/2021/12/Vestnik-MUK-3-44-2021.pdf>

3. Шабданалиев, Н. А. Кытай жомокторун кыргыз тилине которуудагы морфологиялык каражаттардын колдонушунун өзгөчөлүктөрү [Текст] / Н. А. Шабданалиев, С. Ч. Мамбеталиева // Н. Исанов атын. Кырг.

мамл. курулуш техн. архитектура ун-нин жарчысы. – 2021. – № 2 (72). – 217-222-б. – То же: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=46696911>.

4. Шабданалиев, Н. А. У.Шекспирдин "Ричард III" трагедиясындагы сырдык сөздөрдүн англис тилинен кыргыз тилине которулушу [Текст] / Н. А. Шабданалиев // Кыргыз. Эл аралык ун-нин жарчысы. – 2021. – № 3 (44). – 163-168 б. – То же: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://muk.iuk.kg/wp-content/uploads/2021/12/Vestnik-MUK-3-44-2021.pdf>.

5. Шабданалиев, Н. А. Семиолингвистические средства при переводе произведений У.Шекспира “Ричард 3” и “Отелло” на кыргызский через русский язык [Текст] / Н. А. Шабданалиев // Кыргыз. Эл аралык ун-нин жарчысы. – 2015. – №2 (28). – 150-155-б. – То же: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://east.iuk.kg/wp-content/uploads/2022/01/vestnic2282015.pdf>.

6. Шабданалиев, Н. А. У.Шекспирдин "Ричард III" трагедиясындагы семиотикалык бирдиктер жана алардын котормодогу берилиши [Текст] / Н. А.Шабданалиев // Н. Исанов атын. Кыргыз. мамл. курулуш техн. архитектура ун-нин жарчысы. – 2021. – №2 (72). – 223-227-б. – То же: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://elibrary.ru/item.asp?id=46696913>.

7. Шабданалиев, Н. А. У. Шекспирдин "Ричард III" трагедиясындагы стилистикалык каражаттардын англис тилинен кыргыз тилине которулушу [Текст] / Н. А.Шабданалиев, К.З.Караева // Н. Исанов атын. Кыргыз. мамл. курулуш техн. архитектура ун-нин жарчысы. – 2021. – 4 (74). – 615-619-б. – То же: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://elibrary.ru/item.asp?id=48073215>

8. Шабданалиев, Н. А. Stratification of bilingualism in Kyrgyzstan in the context of leading languages [Текст] / Н. А. Шабданалиев, А. З. Закиров, Г. А. Тургунова, Г. О. Ибраимова // «Linguistics And Culture Review» журналы, негиздөөчү: American Linguist Association. – 2021. – 5-том, №S2. – 366-374 -б.

– То же: [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<https://elibrary.ru/item.asp?id=47512627>

Авторефераттын диссертациянын мазмунуна шайкеш келиши

Автореферат толугу менен диссертациянын мазмунуна, анда коюлган изилдөөнүн максаттарына жана милдеттерине, жүргүзүлгөн изилдөөлөргө, алынган жыйынтыктарга дал келет. Авторефераттын кыргыз, орус, англис тилдеринде резюмеси бар.

8. Диссертациянын мазмунунда кездешкен айрым кемчиликтер

1. Тема илим аралык мүнөздө тандалып алынган. Аны адабияттын теориясы боюнча да коргоого болот, бирок иште лингвистикалык өңүт үстөмдүк кылып турат.

2. «Ричард 3» трагедиясында бир катар концепттерди да көрсөтүүгө болот. Ошол концепттерди талдоо аркылуу да котормонун табиятын ачып берүүгө мүмкүн болмок.

3. Адекваттуу котормо жөнүндө толук маалымат берилген эмес.

4. Лингопоэтика, поэтикалык котормо боюнча маалымат аз берилген.

5. Илимий иште ар бир бап боюнча жыйынтыктар, жалпы корутунду так берилиши шарт. Кайрадан карап чыгуу керек.

6. Диссертациялык иште эки тил салыштырылып жаткандан кийин (кыргыз, англис) окшоштуктары, айырмачылыктары так көрсөтүлгөн эмес.

7. Авторефераттын кыргыз, орус тилиндеги варианттарында тилекке каршы көптөгөн кемчиликтер, орфографиялык, стилистикалык каталар кездешет. Кайрадан оңдоо иштери талап кылынат.

8. Диссертацияда колдонулган адабияттардын тизмесинде айрым техникалык мүчүлүштүктөр бар.

9. Иште стилистикалык жана техникалык айрым мүчүлүштүктөр орун алган (Трагедиянын мезгилиндеги 145-б., арыздыашуусунун 148-б., “кородун тагы” 149-б. ж.б.).

10. Диссертацияда айрым шилтемелер так көрсөтүлбөй калган (П. Ньюмарк [78, 20] 125-б., З. Караева [41, 46] 127-б., “Семиотика жана котормо” [41, 67] 128-б.)

Бирок бул сын-пикирлер корголуп жаткан диссертациянын мазмунуна, анын ийгиликтерине таасир этпейт жана диссертанттын мындан аркы иштеринде эске ала жүрүүсүн шарттайт.

9. Диссертациянын Кыргыз Республикасынын КР Президентине караштуу Улуттук аттестациялык комиссиянын окумуштуулук даражаларды ыйгаруу боюнча жобосуна дал келиши

Издөнүүчү Шабданалиев Нурбек Аманбековичтин “У. Шекспирдин «Ричард III» чыгармасынын котормосуна лингвопоэтикалык анализ” деген темада 10.02.20 – салыштырма-тарыхый, типологиялык жана тектештирме тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши КР Президентине караштуу УАКтын кандидаттык диссертацияларга коюлуучу талаптарына жооп берет. Ушундан улам аталган эмгекти 10. 02. 20 – салыштырма-тарыхый, типологиялык жана тектештирме тил илими адистиги боюнча жогорудагы айтылган сын-пикирлерди эске алуу менен филология илимдеринин кандидаты илимий даражасын изденип алуу үчүн коргоого сунуш кылууга болот.

Эксперттик комиссиянын мүчөсү
филология илимдеринин доктору,
доцент, И. Арабаев атындагы КМУнун ректору

А. Т. Абдраева
05.03.2024

Эксперттик комиссиянын мүчөсүнүн колун тастыктайм:
Окумуштуу катчы, ф.и.к., доцент

Г. О. Ибраимова

И. АРАБАЕВ атындагы КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИ
КЫРГЫЗСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ им И. АРАБАЕВ

КОЛ ТАМГАСЫН ТАСТЫКТАЙМЫН
ПОДПИСЬ ЗАВЕРЯЮ